

ریشه‌شناسی ۶۵ واژه
در گویش مشهدی

پویا شهریاری راد

شهریاری راد، پویا ۱۳۷۱ -

ریشه‌شناسی ۶۵ واژه در گویش مشهدی / پویا شهریاری راد

تهران: نشر کتابدار، ۱۳۹۶

۱۰۹ ص.، مصور، عکس (مجموعه کتابدار: ۳۷۲)

۱. مشهدی - دستور

۲. فارسی - گویش

رده کنگره: ۱۳۹۶ ۸ ش ۵۲ الف ۳۰۲۴ PIR

رده دیویی: ۴۹۱/۸

شماره کتابشناسی ملی: ۴۷۶۸۴۸۶

www.ketab.ir

rohseni@ketabdar.org

عنوان: ریشه‌شناسی ۶۵ واژه در گویش مشهدی

مؤلف: پویا شهریاری راد

طرح جلد: فریبا مرادی منفرد صفحه‌آرایی: ادا مان محسنی

مجموعه کتابدار، ۳۷۲

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۶ / شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان شابک: ۹-۱۹۶-۲۴۱-۶۰۰-۹۷۸

تلفن: ۶۶۴۱۵۵۶۱ و ۶۶۴۱۵۵۶۵

همراه: ۰۹۱۲۱۸۸۳۵۸۱

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار
۹	نشانه‌های به کار رفته در کتاب
۹	الف: همخوانی
۱۰	ب: واژه‌ها
۱۱	پ: نشانه‌های دیگر
۱۳	ریشه‌شناسی چیست؟
۱۷	خانواده‌های زبانی
۲۱	خانواده زبانی هندواروپایی
۲۵	خانواده زبانی ایرانی
۳۱	زبان، گویش، لهجه
۳۱	الف - تعاریف
۳۲	ب - بررسی اجمالی گویش مشهدی
۳۵	نمونه‌ای از دگرگونی‌های واجی ایرانی باستان در زبان‌ها و گویش‌های ایرانی نو
۳۹	ریشه‌یابی ۶۵ واژه در گویش مشهدی
۱۰۷	فهرست منابع و مآخذ

پیشگفتار

سال گذشته که کتاب «بررسی گویش مشهدی» به چاپ رسید، به لطف خدا با استقبال کم‌نظیر هم‌میهنان، همشهریان و گویشوران همراه شد و مرا واداشت تا در کمتر از یک سال آن را به چاپ دوم برسانم.

همان زمان بسیاری از استادان، دوستان و منتقدان گرامی، من را به پژوهشی دیگر در این گویش این‌بار پیرامون ریشه‌یابی واژه‌ها تشویق می‌کردند. پس از رابرنی با اهل فن و بر سه منافع گوناگون در حوزه ریشه‌شناسی، بدین کار دست یازیدم که حاصل آن را این کتاب می‌خوانید. به امید اینکه با به فرجام رساندن آن بتوانم علاوه بر بیشتر شناساندن گویش مشهدی به هم‌میهنانم، بخشی کوچک از راه پرفراشته ریشه‌شناسی گویش‌ها و نگاهداشت آن‌ها را رفته باشم.

کتاب حاضر در دو بخش است: در بخش نخست به بررسی ریشه‌شناسی، خانواده‌های زبانی و موقعیت جغرافیایی آن‌ها، تعریف آن، گویش و لهجه و نمونه‌ای از تغییرات آوایی خواهم پرداخت و سپس با معرعه اجزای گویش مشهدی و جایگاه آن در خانواده‌های زبانی این بخش را به پایان می‌رسانم. آن دسته از خوانندگانی که با دانش زبان‌شناسی آشنایی داشته و نیز ویژه‌دان‌های زبان‌های باستانی که خود بر این اطلاعات فرازش کامل دارند، می‌توانند از خواندن این بخش‌ها چشم‌پوشی کرده و به سایر مباحث بپردازند.

در بخش دوم، ۶۵ واژه که در گویش مشهدی روایی دارند، ریشه‌یابی علمی شده و به ترتیب الفبا مرتب گشته‌اند. ذیل هر واژه، آرش (چَم) آن که معنی

واژه در گویش است ذکر شده و پس از آن، دگرگونی‌های آوایی از دورترین زمان تا امروز آمده‌اند. امکان دارد که هر یک واژه‌ها در گویش‌های دیگر، معنی متفاوتی بدهند که در این جا منظور نیست.

علی‌رغم سایر کتاب‌ها که به ریشه‌شناسی مبادرت ورزیده‌اند و نام منبع را در همان صفحه و بعضاً روبروی ریشه آورده‌اند، در این جا برای جلوگیری از پَرش آذنی خواننده از اصل مطلب، نام تمام منابع در پایان کتاب نوشته شده است.

بی‌گمان هیچ اثری خالی از نقص نیست و این کتاب هم همین‌گونه است؛ و من از همهٔ باتید، رستان، و منتقدین بزرگوار می‌خواهم که همانند همیشه با مهر خود اشتباهات و نارسایی‌های کار را به من گوشزد کنند تا به امید خدا در چاپ‌های دیگر اصلاح شوند.

در پایان به رسم ادب بر خود می‌دانم از همهٔ سروران ارجمندی که به هر روی در نگاشتن این کتاب یارم آمدند، سپاسگزاری فراوان کنم.

پویا شهرباری راد